

POVODOM MANIFESTACIJE NOĆ MUZEJA I MEĐUNARODNOG DANA MUZEJA
U PALATI GRGURINA 18. MAJA PRIREDILI SMO IZLOŽBU

Donacije Pomorskom muzeju Crne Gore u periodu 2007 - 2017.

Naša muzejska institucija se i ove godine, 18. maja, pridružila svjetskim porodicama muzeja u 120 zemalja koje svake godine tog dana obilježavaju Međunarodni dan muzeja i uključuju se u manifestaciju *Noć muzeja*. U prigodu ove internacionalne promocije muzejske djelatnosti i njegovanja civilizacijske baštine naš kolektiv je organizovao izložbu **Donacije Pomorskom muzeju Crne Gore u periodu 2007 - 2017. godine.**

U postavci izložbe predstavili smo 178 predmeta koje su razni pojedinci u desetogodišnjem periodu označenom temom poklonili našoj instituciji. Izložbom smo htjeli jedinstveno da prikazemo sve donirane predmete i istovremeno izrazimo zahvalnost brojnim darodavcima iz Boka Kotorske, Crne Gore i drugih država (Hrvatske, Srbije, Monaka), koje su našem muzeju poklonili predmete iz ličnih kolekcija i svojih domova.

(Više na stranama 3-7)

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
Maj 2019. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja

Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:

Đuro Beli Prijić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici

Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Don Anton Belan
dr Stevan Kordić
Prof. dr Milenko Pasinović
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor

Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000

Telefon: +382 (0) 32 304 720

Fax: +382 (0) 32 325 883

Website: www.museummaritim.com

e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljska mornarica, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

U NAŠEM KANTUNU

Danijela Nikčević i Slavko Dabinović u prvom planu

Danijela Nikčević i Slavko Dabinović učesnici naučnog skupa *Stare i rijetke knjige, dokumenta i umjetnine na papiru*

Na Međunarodnom stručnom skupu pod nazivom *Stare i rijetke knjige, dokumenta i umjetnine na papiru* u ime Pomorskog muzeja Crne Gore učestvovali su **Danijela Nikčević** i **Slavko Dabinović**, aktuelna bibliotekarka i donedavni bibliotekar naše institucije, sada u penziji. Oni su na ovom skupu predstavili temu *Stare i rijetke knjige – Zbirka Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru*.

Skupu, koji je održan 7. maja u Crkvi Svetog Pavla u Starom gradu i čiji je organizator bio OJU *Muzeji Kotor*, prisustvovali su i direktor Pomorskog Muzeja Crne Gore **Andro Radulović**, kao i dugogodišnja direktorica Muzeja **mr Mileva Pejaković Vujošević**.

Stručni susret bibliotekara otvorile su Sekretarka za kulturu Opštine Kotor gospođa **Jelena Vukasović** i organizatorica i učesnica skupa **mr Maja Uskoković**, konzervatorica-restauratorica. U okviru skupa održane su tri sesije: prva, pod nazivom *Stare i rijetke knjige*, druga, s naslovom *Dokumenta* i treća, s temom *Umjetnine na papiru i mjere zaštite*. Uz ovo, **don Anton Belan**, generalni vikar Kotorske biskupije, održao je javno predavanje, na temu *Statut kotorske Bratovštine bičevalaca iz 1298. godine*.

Direktor OJU *Muzeji Kotor*, **Dušan Medin**, prisutne je obavijestio da ta institucija planira da objavi zbornik, u kome će se naći tri prethodna skupa, Interaktivni okrugli sto povodom 82 godine od osnivanja Muzeja, Okrugli sto povodom obilježavanja 40 godina od zemljotresa u Kotoru i tekući Međunarodni stručni skup sa već pomenutom temom.

U muzičkom dijelu programa učestvovala je **prof. Mileva Krivokapić** na violini. Nakon stručnih izlaganja, učesnici skupa obišli su Galeriju solidarnosti i kotorski Lapidarijum u Crkvi sv. Mihaila, uz stručno vođenje **Aleksandre Mićunović**, arheologa, zaposlene u OJU *Muzeji Kotor*.

Donacije Pomorskom muzeju...

nastavak sa strane 1

Organizujući izložbu Donacije Pomorskom muzeju Crne Gore u periodu 2007-2017. godine vodili smo se idejom, kako je istakao **Andro Radulović**, direktor našeg muzeja, da su donacije, a uz njih i otkup predmeta, najbolji način da se sačuvaju i prezentuju predmeti koji čine ovdašnju kulturnu baštinu. Ti predmeti uključeni su u tri zbirke Pomorskog muzeja – etnografsku, pomorsko-tehničku i istorijsko-umjetničku – a veći broj njih izložen je u stalnoj muzejskoj postavci. Izložba je realizovana u saradnji sa Ministarstvom kulture u okviru Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2018. godinu.

U programu otvaranja izložbe govorili su, osim direktora Radulovića, autorica izložbe **Jelena Karadžić**, muzejska savjetnica, i pomorski kapetan **Vjeko Radimir** koji je izložbu i otvorio. Program otvaranja izložbe vodila je **Dolores Fabijan**, a u muzičkom dijelu programa nastupio je sastav **Škuribanda**.

Andro Radulović govori na otvaranju izložbe Donacije Pomorskom muzeju Crne Gore u periodu od 2007-2017.

Svi donatori Pomorskog muzeja u periodu 2007-2017

Niko Barba
Božana i Ivica Biskupović
Centar za kulturu grada Krka
Gracijela Čulić
Slavko Dabinović
Stefane Dabinovic
Dr Josip Gjurović, u ime
Bokeljske mornarice 809
Zagreb
Jugooceanija Kotor

Nada Lečić
Saša Lončarić
Zorka Martinović
Aleksandra Miović Valčić
Danilo Đ. Miljanić
Mirjana Pantar Tripković
Gracijela Pasković
Željko Pasković
Vjekoslava Perišić
Seljenko Preočanin

Đuro Pribilović
Nada Radimir
Zoran Radimir
Dragan Radulović
Marija Radulović
Milan Sbutega
Branislav Stjepčević
Nedjeljka i Nikola Temali
Vedran Tripković
Asja Zec

Pozdravljajući prisutne u kraćem obraćanju direktor Pomorskog muzeja Andro Radulović je rekao da se Pomorski muzej pridružuje svjetskim porodicama muzeja koje u 120 zemalja svijeta obilježavaju ovaj značajan dan. Posebno je istakao da su donacije i otkup predmeta najbolji način da se sačuvaju i prezentuju predmeti koji čine našu kulturnu baštinu.

Vjeko Radimir je otvarajući izložbu rekao da je to *prilika da se podsjetimo na one koji su ranije svojim donacijama i djelima doprinjeli očuvanju eksponata i valorizaciji kulturne baštine Kotora i Boke Kotorske*. On je govorio o tome kako su sačuvane vrijedne stvari porodica Radimir, Smekja i Radoničić, te o Nadi Radimir koja je, kako je istakao, u posljednjem periodu darivala najveće donacije. *Stvari je nosila sa sobom kao teret po čitavom svijetu. Živjela je deset godina u Njujorku, zatim u Ženevi, Australiji. Nakon toga vratila se u Beograd, a naposljetku i u Boku – ispričao je kap. Radimir.*

Foto: Marina Jovanović

Riječ Jelene Karadžić

Izložba Donacije Pomorskom muzeju CG Kotor od 2007. do 2017. osmišljena je da njome izrazimo veliku zahvalnost svim osobama koje su poklonile predmete iz svojih kolekcija i svojih domova od osnivanja Muzeja do danas.

Foto: Marina Jovanović

Jelena Karadžić,
autorka izložbe, govori na otvaranju

Pored darodavaca koji žive u Boki, gotovo polovina je iz gradova Crne Gore ili iz drugih država: Hrvatske, Srbije, Monaka. Svima je zajedničko: ili im je porijeklo sa ovih prostora ili su već toliko dugo vezani za Boku da imaju puno toga da podjele sa nama.

Katalog i postavka izložbe obuhvata period od deset godina i u tom period je poklonjeno 178 predmeta od 30 darodavaca. Poklonjeni predmeti popunili su tri zbirke Muzeja i to Etnografsku, Pomorsko tehničku i Istorijsko umjetničku.

Pored predmeta koji su pribavljeni otkupom koji se planira na godišnjem ili petogodišnjem nivou, u zadnjih dvadeset godina navedene muzejske zbirke obogaćene su sa preko 300 doniranih predmeta. Nakon muzeološke i konzervatorske obrade, veći broj muzejskih predmeta izložen je u stalnoj postavci Muzeja. Posebnu cjelinu doniranih predmeta čuva i obrađuje Biblioteka Pomorskog muzeja, i ta dragocjena građa prezentira se na adekvatan način.

Veliki broj fotografija, dokumenta koji je poklonjen zadnjih deset godina nije mogao biti obuhvaćen ovom izložbom jer zahtijeva potpuno drugačiju prezentaciju i obradu.

Stalna postavka Muzeja koncipirana je u 13 odjeljenja, u kojima je izložena građa koja, prije svega baštini pomorsku tradiciju i vještine vezane za rad i život na moru, ali jednako tako govori i o kulturi, umjetnosti i obrazovanju koji su se ukorijenili zahvaljujući pomorskoj privredi. Naše zbirke posjeduju artefakte kojima pratimo razvoj pomorstva kroz dugi niz vjekova.

Paralelno sa tehnološkim dostignućima, mogućnosti većeg profita, odvijao se i kulturni napredak koji se ogleda u raskošnim palatama i kućama opremljenim luksuznim pokućstvom i umjetničkim slikama,

Za potrebe izložbe, Donacije Pomorskom muzeju 2007-2017. godine poklonjeni predmeti, podjeljeni su u 10 cjelina koje govore o moru i plovidbi i životu sa porodicom, koji je do nedavno, bio isuviše kratak. Vijadri su trajali mnogo duže nego vrijeme provedeno na kopnu u okrilju porodičnog života.

Posjetioci na otvaranju izložbe

Foto: Marina Jovanović

Uređenje životnog prostora predmetima koji su često prevalili milje da bi stigli do konačnog odredišta, do gradova i mjesta duž crnogorskog primorja, bila je česta praksa.

Skupocjeni namještaj i posuđe iz 19. i s početka 20 vijeka, venecijanska ogledala, đotole govore o estetskim i društvenim afinitetima i kulturnim dosezima pojedinaca. Proučavajući pomorsku baštinu ovog kraja možemo svjedočiti da je ona bila dio velikog mediteranskog svijeta vijekovima.

Promjenom stila življenja, seljenjem, nestankom porodica ili iz mnogih drugi razloga, danas muzeji čuvaju namještaj i ukrasne i upotrebne predmete, koji su krasili domove pomoraca Boke i crnogorskog primorja.

Gradski način života zahtijevao je da se pored lijepo uređenih kuća odjevanjem pokaže pripadnost građanskom stilu života, bilo kroz modne trendove vremena. Bilo kroz narodnu

nošnju koja je šivena od najkvalitetnijih materijala kupovanih u raznim zemljama i gradovima koji su bili na trgovačkoj ruta naših jedrenjaka i parobroda.

Mnogobrojni detalji koji su dopunjavali i narodnu nošnju, i sve češće modernu odjeću, kupovani su ili u Kotoru ili u inostranim modnim salonima. Međutim, pečat domaće radnosti veoma često je vidljiv na odjevnim predmetima, vješto ukombinovan sa svjetskim modnim trendovima.

Odjevni predmeti, pripadali tradicijskoj odjeći ili novim trendovima, šiveni su i u kućnoj manufakturi ili kod profesionalaca. U Boki, košulje, podsuknje, kecelje, maramice šivene su u kući. Korišćeni materijali kupovani su kod domaćih trgovaca, ili daleko van našeg dijela Jadrana.

Pored šivenja, gotovo uvijek, ti odjevni predmeti su vezeni, rekamavani, najčešće bijelim koncem, najfinijim tehnikama veza i naravno dobrotskom čipkom.

Posteljina, i ostali tekstil za potrebe u domaćinstvu šiven je kod kuće. Posebno na tom tekstilu prikazane su sve vještine i nevjerovatna profinjenost i kreativnost u izradi.

Portreti, prikazi brodova, umjetničke slike, domaćih i stranih autora, bile su nezaobilazan dekor svih kapetanskih salona. Pored umjetničke vrijednosti one su neiscrpan izvor informacija a koje unaprijeđuju naša saznanja o raznim aspektima života u periodu kada su nastala.

Život na moru uvijek je bio težak, a posebno onda kada su vijadri trajali godinama sa kratkim ili gotovo nikakvim prekidima. Muzejski predmeti koji su bili lično vlasništvo naših pomoraca, njihove uniforme, navigacione karte, instrumenti, isprave, diplome, sertifikati čuvamo sa posebnom pažnjom.

Ti muzejski predmeti imaju višestruko značenje. Pružaju nam informaciju o pomorskoj

prošlosti i o samoj osobi. Najveći broj pomenutih muzejskih predmeta odmah je našao mjesto u stalnoj postavci muzeja, a ostali konzervirani predmeti čekaju planiranu rekonstrukciju drugog sprata Muzeja kada će i oni biti trajno izloženi.

Pomorski muzej CG je institucija koja je nastala prije 70 godina, ali pomorska zbirka koju je počela da prikuplja Bokeljska Mornarica u 19. vijeku je zapravo preteča našeg Muzeja.

Fond muzejskih predmeta, na početku rada Muzeja, kao i fondovi mnogih svjetski muzeja, nastao je upravo donacijama, kako samih predmeta, tako novčanih sredstava kojima su otkupljivani predmeti koji su činili početnu zbirku Muzeja. Sporadično, taj trend se nastavlja i u kasnijem period.

Posljednjih 20 godina otkada je Pomorski muzej CG intenzivirao svoj rad kroz veliki broj izložbi, značajan broj izdatih publikacija i kroz unapređenje muzejske dokumentacije, obnovljena je institucija donacija. Na početku sam rekla da je ova izložba posvećena svim

darodavcima Muzeja, ali iz tehničkih razloga morali smo se ograničiti na jedan period 2007-2017. godina. I pored toga i velike želje da budu izloženi svi poklonjeni predmeti ograničenost prostora nas je u tome spriječila. Katalog koji prati izložbu sadrži podatke o 178 muzejskih predmeta i imenima darodavaca.

U **Godišnjacima** objavljujemo *prinove* Muzeja, mnoge muzealije su obrađene u člancima, katalogima i knjigama naših kustosa.

Još jednom veliko hvala što zajedno sa nama muzealcima čuvate našu baštinu: pomorsku, istorijsku, umjetničku i etnološku. I hvala vam što darujući svoje blago, darujete Muzeju i svoje povjerenje.

Institucija dara i uzdarja je duboko ukorijenjena na ovim prostorima pa sam zato sigurna da ćemo još dugo biti zajedno na istom zadatku očuvanja bogate kulturne baštine, kako materijalne tako i nematerijalne, čuvajući vještine koje nas svrstavaju u vrh civilizovanih naroda.

Ekipe Pomorskog muzeja na otvaranju izložbe

Foto: S. Dabinović

IZLOŽBA – IZBOR IZ KATALOGA

Portreti kapetana konta **Petra Smekje**; konta **Tripa Smekje**; **Karoline Macalors Hasman** (**Nada Radimir**, Dobrota, avgust, 2013. godine)

Djevojačka škrinja, dobrotaska, mala

Škrinja **Marija Terezija**

Komoda **Marija Terezija**

(**Nada Radimir**, Dobrota, avgust, 2013. godine)

Traversa, ljubičasto-siva svila (**Nedjeljka i Nikola Temali**, Beograd, 2. 12. 2015. godine)

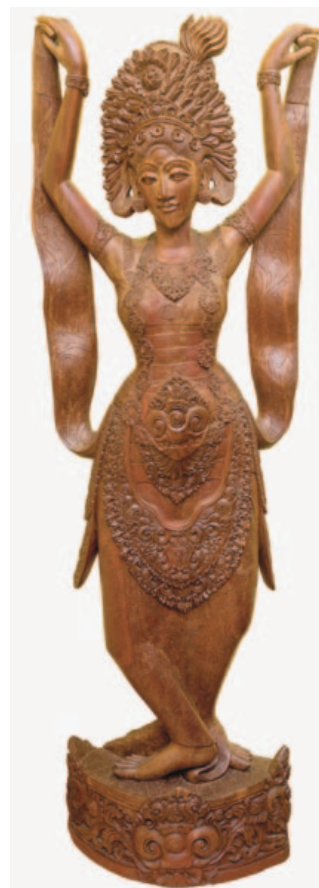
6 stolica i 2 polufotelje (**Mirjana Pantar Tripković i Vedran Tripković**, Dobrota, 13. 9. 2009. godine)

Model jedrenjaka, zahvalnica iz Lisabona, (**Asja Zec**, Budva, 20. 07. 2011. godine)

Igla-ploča, derdan, Dugmad, skinuta sa muške i ženske anterije (**Nedjeljka i Nikola Temali**, Beograd, 2. 12. 2015. godine)

Drvena figura indijske boginje (**Niko Barba**, Kotor, mart 2008.)

Saja – duga haljina (**Nedjeljka i Nikola Temali**, Beograd, 2. 12. 2015. godine)

POVODOM DANA DRŽAVNOSTI CRNE GORE NA CETINJU SMO ORGANIZOVALI REPREZENTATIVNU IZLOŽBU O BOKELJSKOJ MORNARICI

Prof. dr Antun Sbutega, admiral Bokeljske mornarice, govori na otvaranju izložbe

Bokeljska mornarica

1210 godina istorije, duhovnosti i kulture

U okviru programa obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore na Cetinju 19. maja otvorena je izložba ***Bokeljska mornarica; 1210 godina istorije, duhovnosti i kulture***.

U pripremi ove najveće i najreprezentativnije izložbe na temu Bokeljske mornarice učestvovali su Pomorski muzej Crne Gore, Bokeljska mornarica Kotor, Ministarstvo kulture Crne Gore, Biskupija Kotor, Istorijski arhiv Kotor, Muzeji Kotor i Opština Kotor. U izložbenom prostoru Ministarstva kulture Crne Gore predstavljen je veliki broj eksponata: dokumenta, knjiga, ikona, umjetničkih slika brodova i pomorskih bitaka, zavjetnih darova pomoraca, portreta kapetana, fotografija, odora, oružja i odlikovanja. Izrađen je luksuzni i bogato ilustrovani katalog na 150 strana sa tekstovima na našem i engleskom jeziku. Izložbu je otvorio **Zoran Pažin**, potpredsjednik Vlade i ministar pravde Crne Gore. Na otvaranju su govorili **prof. dr Antun Sbutega**, admiral Bokeljske mornarice Kotor, i **Andro Radulović**, direktor Pomorskog muzeja Crne Gore. Na Dvorskom trgu na Cetinju nastupio je Glavni odred mornarice i otplesano tradicionalno Kolo.

Riječ prof. dr Antuna Sbutege

Dame i gospodo, čast mi je da vas pozdravim u ime Bokeljske mornarice Kotor, na otvaranju večerašnje izložbe, najveće i najreprezentativnije koja je na ovu temu do sada organizovana. Zahvaljujem se svima koji su intenzivno radili na njenoj pripremi kao i institucijama koje su nas podržale i ustupile vrijedne eksponate, a posebno Ministarstvu kulture koje nam je stavilo na raspolaganje ovaj sjajni izložbeni prostor.

Imali ste prilike da vidite i naše kolo, puno vjerskih i pomorskih simbola, koje je prema tradiciji grupa pomoraca prvi put plesala 13.

januara 809. godine, prilikom donošenja u Kotor relikvija svetog Tripuna, zaštitnika grada, biskupije Kotor i Mornarice, ekumenskog sveca zajedničkog Zapadnoj i Istočnoj crkvi.

1.210 godina je dug istorijski period u toku koga je Mornarica preživjela mnoge burne, dramatične i interesantne događaje i igrala značajnu ulogu u pomorskoj i kulturnoj istoriji koje izloženi eksponati svjedoče. Ona je, kao i Crna Gora, više puta mijenjala ime, bila ukiđana i obnavljana i bila u situaciji, kako kaže Šekspirov Hamlet u vjerovatno najpoznatijem monologu svjetske književnosti, *Biti ili ne biti, to je pitanje*, ali zatim nastavlja: *Da li i dalje trpjeti pračke i strijele sudbe objesne ili na*

oružje protiv mora bijede dići se i borbom joj učiniti kraj. Mornarica se nije predavala istorijskoj sudbi i često uz ogromne žrtve brojnih generacija je uspjela da opstane do danas. Ne radi se samo o onim pomorcima koji su stradali u brojnim pomorskim bitkama i okršajima sa gusarima, već i u čestim brodolomima i pomorskim nesrećama i pomorsko zanimanje je bilo sve do prije malo više do jednog vijeka najrizičnije od svih. Uprkos tome naši pomorci su stvarali izuzetne kulturne i umjetničke vrijednosti, zahvaljujući kojima je prije četiri decenije Kotor sa okolinom uvršten na listu svjetske materijalne kulturne i ambijentalne baštine UNESCO-a.

Podsjećam da je Mornarica bila vjekovima istovremeno vjerska bratovština, sindikat pomoraca, humanitarna organizacija, pomorska škola, lučka kapetanija i pomorska uprava, ratna mornarica a organizovala je brodsku poštu i sanitetsku kontrolu. Danas srećom ne moramo da se borimo oružjem, ono koje nosimo je drevno i služi kao ukras i za počasnu paljbu prilikom naših nastupa. Ni naši brojni članovi koji su pomorci nijesu više izloženi rizicima kao nekada.

Napori naših članova već dva vijeka su prije svega intelektualne, duhovne, moralne i kulturne prirode, i oni su takođe zahtjevni. Mornarica nije danas samo relikv prošliosti, čuvar drevnih tradicija i vrijednosti, ona ih stalno prenosi na nove generacije, obnavlja se i usmjerena je prema budućnosti, ona je živi i vitalni organizam sa ulogom u javnom i kulturnom životu, u stanju da stvara i inspiriše stvaranje novih kulturnih i umjetničkih dobara, što svjedoči ova izložba i naša kandidatura za upis na listu UNESCO-a.

Iako je kontinentalni dio Crne Gore bio dugo vremena politički i administrativno odvojen od Boke, njihove privredne, političke, kulturne i duhovne veze su uvijek bile veoma intenzivne; gradovi na obali, a posebno Kotor, su uvijek bili veza kontinentalnog dijela države sa Mediteranom, Evropom i svijetom, tako da možemo reći da je Crna Gora tokom cijele istorije disala preko obale.

Danas se često čuje, na samo u Crnoj Gori i

na Balkanu, da živimo u veoma teškom i komplikovanom vremenu. Ne osporavajući da i ovo vrijeme, kao i svako, nosi brojne izazove i dileme, zaboravlja se na dramatične i tragične događaje iz prošlih perioda istorije, na ovim prostorima ne tako davne, i zato je osobito važno podsjećati na njih ovakvim kulturnim manifestacijama.

Crnoj Gori i nijednom njenom dijelu, kao i cijelom Balkanu, ne nedostaje istorije; spomenut ću ovom prilikom jednu ironičnu ali aktuelnu rečenicu **Vinstona Čerčila**, koji je izjavio da je veliki problem balkanskih naroda što proizvode više istorije nego što mogu da probave. Problem je zapravo u tome što, sticajem okolnosti, istorija balkanskih naroda nije bila dovoljno racionalno i naučno elaborirana, što se umjesto na racionalan način preko istorio-

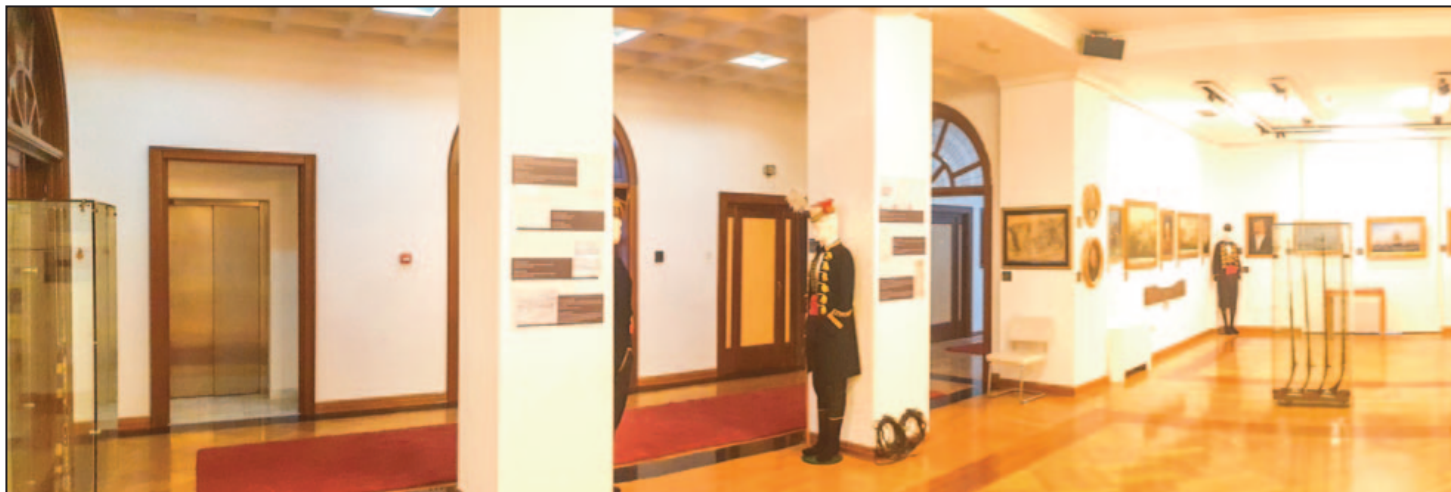
grafije i istorijskih izvora, interpretira pomoću mitova. Mitovi i legende su svakako važni kulturološki, kao i za one periode istorije za koje ne postoje valjani izvori. Ali kako su mitovi i legende proizvod kolektivno nesvjesnog, emotivnog i

iracionalnog, i ne obraćaju se našem razumu i kritičkoj svijesti, oni su lako prihvatljivi kao zamjena za kritički i naučni pristup istoriji i tako doprinose njenoj mistifikaciji a često i falsifikovanju.

Zato je organizovanje izložbi poput ove od velikog značaja, jer se vjekovna istorija jedne institucije dokumentuje brojnim izvorima, koji postaju dostupni širokoj publici, a ne samo malom broju zainteresovanih eksperata.

Posmatrajući vrijeme, kako ga je definisao Platon, kao pokretnu sliku vječnosti, i stremeći neprolaznim duhovnim, moralnim i kulturnim vrijednostima, gdje je tradicija shvaćena ne kao mit već kao skup fundamentalnih vrijednosti koje su izdržale probu vjekova i milenijuma, Mornarica plovi i dalje. Ona je, kao i sve druge drevne institucije, te društvene, etničke, vjerske i kulturne zajednice, dio države, i u okviru nje valorizuje svoje vrijednosti, koje je povezuju sa drugim narodima i državama, sa svijetom.

Crna Gora je, kako se često s pravom ističe, multietnička, multivjerska i multikulturna država, ona je iako mala, jedna složeni mozaik sa-

stavljen od brojnih različitih djelova i važno je, da bi mozaik kao cjelina bio skladan, da svaki njegov dio bude adekvatno valorizovan i dobije pravo mjesto. Bokeljska mornarica je jedan od djelova toga mozaika i njena afirmacija u Crnoj Gori, koja ju je proglasila nematerijalnim kulturnim dobrom prije šest godina, a prošle godine kandidovala na Listu UNESCO-a, kao i afirmacija na međunarodnom planu su važni, ne samo za Mornaricu.

Uvjeren sam da će ova izložba, kao i obimni i luksuzni katalog koji je izrađen, bitno doprinijeti boljem poznavanju naše institucije, obogatiti kulturnu sliku države, poslužiti njenoj

promociji u svijetu i biti i model za prezentaciju i elaboraciju kulturnog historijskog nasljeđa i drugima.

Završavam citatom teksta himne Mornarice koju je prije oko 150 godina napisao kapetan **Pavo Kamenarović**:

*Svi zajedno – svi u kolo
Rukama ruke stisnimo
Potvrdimo svim okolo
Da slogu bratsku ljubimo;
Nasljedujmo to načelo
što daše nama djedovi,
A Bog će dat – da veselo
Sl'jedit nas budu sinovi.*

Riječ Andra Radulovića

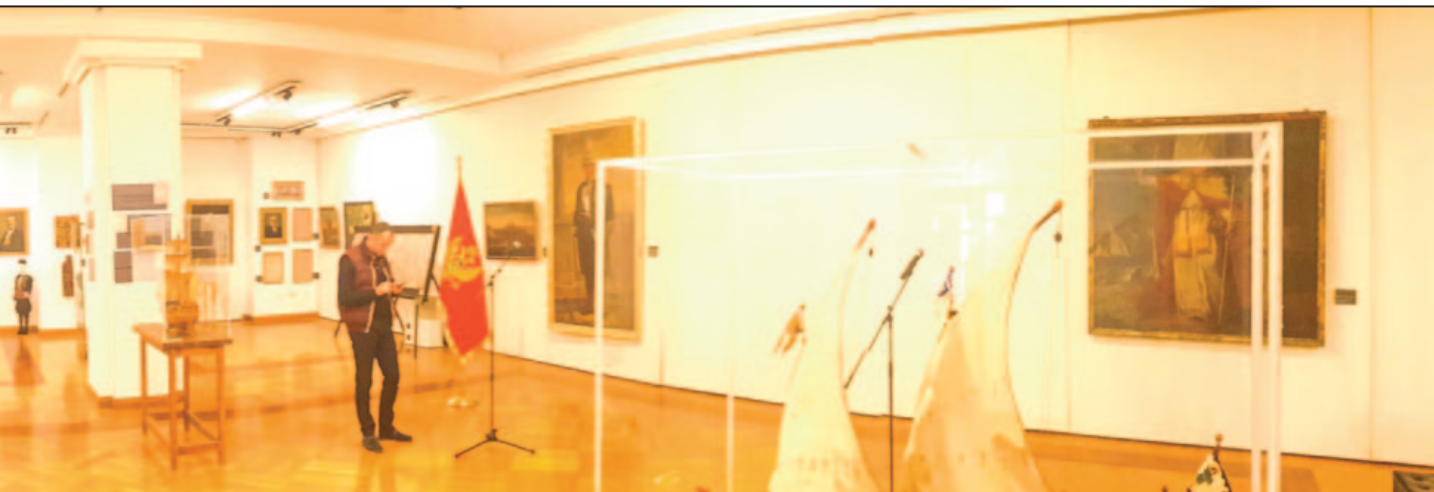
Uvaženi potpredsjedniče Vlade, gospodine Pažin, cijenjeni ministre kulture, gospodine Bogdanoviću, predstavnici prijestonice Cetinje, predstavnici diplomatskog kora, članovi Bokeljske mornarice, dame i gospodo. Velika je čast i zadovoljstvo predstaviti vam večerašnjom izložbom samo dio bogatstva koje predstavlja Bokeljska mornarica Kotor.

Postojanje Bokeljske mornarice, kao najstarije danas postojeće pomorske institucije na svijetu, svrstava Kotor i Crnu Goru u mjesta od izuzetnog značaja za pomorsku tradiciju i istoriju uopšte. Njen nastanak vezuje se za donošenje relikvija Svetog Tripuna u Kotor 13. januara 809. godine, kada se mletački brod, koji ih je prevezio iz Carigrada za Veneciju, zbog oluje, sklonio u Boku. Relikvije Sveca, koje je od mletačkih trgovaca otkupio Kotoranin **Andrea Saracenis** u grad je unijelo nekoliko pomoraca – tih nekoliko pomoraca predstavljaju začetak institucije Bokeljske mornarice. Nastanak Mornarice je tijesno vezan za kult zaštitnika Kotora, Svetog Tripuna, pa samim tim i za

kulturne i istorijske vrijednosti koje grad baštini vjekovima unazad.

Protokom vremena, sa burnim dešavanjima koji su potresali Boku, privlačnu i neodoljivu, strateški – geografski idealno postavljenu, okrenutu oduvijek moru i pomorstvu, podjednako su doticali i naše udruženje mornara Kotora, odnosno Bokeljsku mornaricu. Kako

Boka, tako je i Mornarica odoljevala, istrajno opstajala i održavala svoj kontinuitet. Danas, u obliku memorijalnog tijela, djeluje ništa manje ozbiljno od vremena za nama. Naravno, sa drugim i ponovo veoma ozbiljnim zadatkom.

Uprkos burnim stoljećima koja su uslijedila, Bokeljska mornarica opstala je do danas, čuvajući i njegujući dugu pomorsku i kulturnu tradiciju grada i svijest o njenom značaju. Zato nije slučajno što je krajem 19. vijeka ideja o osnivanju ustanove koja bi sistematski prikupljala, čuvala i prezentovala materijalna svjedočanstva o pomorskoj tradiciji Kotora i Boke, potekla upravo od Mornarice, tada pod imenom *Plemenito tijelo Bokeljske mornarice*. Prikupljanje predmeta koji su u vezi s Mornaricom i pomorstvom Boke započeto je početkom 20. vijeka upravo u palati Grgurina u kojoj je danas i smješten Pomorski muzej. Zvanično otvaranje Muzeja uslijedilo je u februaru 1938. godine, za vrijeme Tripundanskih svečanosti.

Od tada do danas Muzej vrijedno i posvećeno radi na prikupljanju, konzervaciji i predstavljanju bogate pomorske prošlosti Crnogorskog primorja, Boke i Bokeljske mornarice.

Veza Bokeljske mornarice sa Pomorskim muzejom, slobodno mogu reći, je na neki način uzročno-posledična. Podrška koju Pomorski muzej daje ovoj instituciji nesporno je sasvim opravdana, a iskazuje se u nastojanjima i zalaganjima za što kvalitetnije i adekvatnije vrednovanje i prezentovanje sveukupnog značaja i bogatstva u tradicijskom očuvanju svih njenih elemenata. Izložba pred Vama to i potvrđuje.

Danas, kada sa ponosom i sasvim opravdano iznosimo pred našu i svjetsku javnost tradiciju bokeljskog pomorstva, velika nam je čast što smo i mi istrajali u obavezi da očuvamo i na

pravi način učinimo dostupnim sve ono čemu su naši preci stremili. Pomorski muzej Crne Gore, u potpunosti je ispunio svoj zadatak, djelujući baš na osnovama ideja koje su živjele u članovima institucije Bokeljske mornarice, a koje su i zapisane u tekstovima donijetih statuta kroz protekla vremena. Zahvaljujući zalaganjima ljudi zrele svijesti i spoznaje koliko je bitno sačuvati od zaborava sve ono što se ulagalo i što je utkano u stvaranje kulture jednog naroda, sve ono na čemu će se nadgraditi dalje sutra, mi danas imamo jasnu sliku i obilježje naše prošlosti, a samim tim i svoj identitet.

Usaglašavanjem i prilagođavanjem sadašnjem trenutku, a dobro vodeći računa o budućnosti svoga naroda, Bokeljska mornarica kao i do sada, smijerno i na dostojanstven način pronosi slavu i oživljava duh minulih vijekova. Upravo ta skromnost, tiha istrajnost i temeljitost, ovoga puta Bokeljsku mornaricu navela je na jedan novi put. Put kojim se stiže do svjetskog valorizovanja kulturne baštine, do nominacije za upis na listu Svjetske kulturne baštine, kao nematerijalno kulturno dobro. Siguran sam da će ova izložba, sa kojom se planiramo predstaviti i van Crne Gore, doprinjeti da istorija i slava Bokeljske mornarice bude još poznatija i dostupnija.

Dozvolite mi da, kao mornaru Bokeljske mornarice, na kraju citiram riječi akademika **V. Brajkovića** iz 1964. god, kada je postavljen za admirala Mornarice: *Zahvaljujem svima onima koji su pomogli da se Bokeljska Mornarica sačuva kao sjajno nasljeđe i garancija svijetle budućnosti. Na ovoj generaciji bi ostala neizbrisiva mrlja kada ne bi poduzela ono što danas poduzima, predajući na taj način u amanet potomcima slavnu tradiciju i baštinu.*

Hvala na pažnji i neka nam je sretan Dan nezavisnosti.

Riječ Zorana Pažina

Uvaženi ministre Bogdanoviću, cijenjeni admirale Sbutega, uvaženi gospodine Raduloviću, predstavnici diplomatskog kora, dame i gospodo,

Zadovoljstvo mi je da vam se obratim povodom otvaranja izuzetno reprezentativne izložbe **Bokeljska mornarica Kotor - 1210 godi-
ne istorije, duhovnosti i kulture**, koja je rezultat saradnje svih važnih institucija koje u kontinuitetu stvaraju preduslove za očuvanje i prenos ove dragocjene tradicije na nove generacije. No, na samom početku želim istaći da institucije samo pomažu taj proces prenosa kulturne vrijednosti sa generacije na generaciju. Članovi Bokeljske mornarice, njihove porodične istorije i tradicije lokalne zajednice, upravo su zaslužni zbog činjenice da su uspjeli da ovo kulturno dobro sačuvaju od svih izazova sa kojima se prostor Boke tokom istorije susretao, i očuvaju ga za generacije koje dolaze.

Preko dvanaest vjekova Bokeljska mornarica je uspjela da odoli snažnim uticajima koji su se preko ovog prostora preplitali, a tradicija pomorstva koja ga je trajno obilježila, istinska je i temeljna vrijednost same organizacije. Uplivi drugih kultura nastajali kroz interakciju bokeljskih pomoraca sa drugim kulturama, ostavili su dubok trag kako na samom prostoru Boke, tako i u samoj organizaciji. Ova izložba je stoga prilika da, tragom te interakcije, imamo priliku da otkrijemo dio materijalne zao-
stavštine Bokeljske mornarice, iz bogatog fonda Pomorskog muzeja Crne Gore, nacionalne institucije kulture nastale iz legata Bokeljske mornarice i osnovane sa zadatkom da se bavi očuvanjem pomorskog nasljeđa. Sa posebnom pažnjom treba sagledati i predmete, arhivska dokumenta i ostale artefakte koji su za ovu priliku ustupili Istorijski arhiv Kotor,

Biskupija Kotor i OJU Muzeji Kotor, uz posebnu zahvalnost Ministarstvu kulture Crne Gore i Opštini Kotor na podršci ovom izuzetno važnom događaju.

Želim podsjetiti da svi ovi materijalni tragovi koji nas okružuju danas, kao i svi ostali predmeti koji su u direktnoj i indirektnoj vezi sa Bokeljskom mornaricom, samo su materijalna strana nasljeđa koje nas podsjeća na tradicionalne vrijednosti Bokeljske mornarice. Ipak, njena suštinska vrijednost je nematerijalna, ona koja nadilazi sve materijalne tragove, koja se prenosi sa generacije na generaciju i koja je ključna kulturna vrijednost koja je ovu organizaciju preporučila za status kulturnog dobra Crne Gore od nacionalnog značaja.

Segment njene nematerijalne vrijednosti predstavljen je danas, na Dvorskom trgu, tokom nastupa Glavnog odreda Bokeljske mornarice i plesa tradicionalnog kola ove organizacije. Želim podsjetiti i na druge njene nematerijalne vrijednosti poput tradicionalnog ustrojstva organizacije, tradicionalne podjele činova, stare zanate, znanja i umijeća povezana sa održa-

vanjem uniformi i oružja, izbor i ulogu Malog admirala, mehanizam koji omogućava podmlađivanje generacije. No ipak, prije svega želim da ukažem na njenu čvrstu i trajnu sponu sa Starim gradom Kotorom, u kome, tokom javnih manifestacija na kojima Bokeljska mornarica učestvuje, dolazi do snažne interakcije i potvrđivanja simboličkih vrijednosti, u kojima Bokeljska mornarica ispoljava svoju suštinu. Od svog nastanka, od prenosa moštiju Svetog Tripuna u Kotor 809. godine, ta veza se obnavlja u kontinuitetu 1.210 godina, čineći Stari grad Kotor kultunim prostorom ove nematerijalne vrijednosti i vertikalom njenog postojanja.

Ovako duge tradicije, poput Bokeljske mornarice, koje se broje vjekovima, pa čak i milenijumima, po svojoj prirodi teže da potisnu manje jubileje. No, dobro znamo koliko novih izazova nosi svaka godina i koliko pritisaka na nematerijalno nasljeđe čini globalizacija. Samo očuvanjem lokalnih zajednica, podrškom njihovom identitetu i inicijativama koje od njih dolaze, ovakve vrijednosti možemo očuvati i prenositi dalje. Iz tog razloga smatram izuzetno važnim slaviti svaki njen jubilej, a inicijative koje dolaze od samih predstavnika lokalne zajednice, u ovom slučaju organizacije Bokeljska mornarica, tretirati sa posebnom pažnjom.

Uvjereni da vrijednosti Bokeljske mornarice, za koju se smatra da je najstarija postojeća pomorska organizacija na svijetu, nadilaze i nacionalne i regionalne granice, kandidovali smo ovo kulturno dobro za upis na UNESCO Representativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva, kao prvu nominaciju Crne Gore za upis na ovaj prestižan popis. Ova inicijativa potekla je od same organizacije, a proces kandidature tekao je u dubokom saglasju sa članovima same organizacije i vođen je u skladu sa njenim osnovnim principima koji ukazuju da Bokeljskoj mornarici može pristupiti svaka osoba koja prihvata njen Statut, bez obzira na njen etnički, religijski, ili bilo koji drugi identitet, te da je riječ o organizaciji usmjerenoj na poštovanje ljudskih prava, te međusobno poštovanje vjerskih, nacionalnih i kulturoloških različitosti.

U nadi da će Bokeljska mornarica – tradicionalna organizacija pomoraca, uz njeno geslo FIDES ET HONOR (Vjera i čast), krajem godine i biti upisana na UNESCO reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva, te tako pripadati svim građanima svijeta, izložbu proglašavam otvorenom.

Završnica kola Bokeljske mornarice na Dvorskom trgu na Cetinju

Mađ i Gađanje kokota

PERAŠKA TRADICIJA U MAJU

Okićeni Mađ koga su ukrasili perашke žene i djeca; Darko Radulović uz pomoć mještana Perasta postavlja Mađ; Klapa Castel Nuovo sa mještanima obilazi grad

Pučka fešta *Kićenje Mađa*, koja se već vijekovima posebno u Perastu obilježava 1. maja, kao pozdrav proljeću, održana je i ove godine. Stari običaj izražava nadu u bolje sutra, pa se njime u veselju slavi početak najljepšeg proljetnog mjeseca.

Na početku ove fešte **Marija Brainović** iz Društva prijatelja grada Perasta pozdravila je prisutne, podsjetivši na tradiciju Mađa. A po tradiciji, posljednji mladoženja bere stablo hrasta i postavi ga na centralni perашki trg ispred crkve Svetog Nikole. Stablo mještani okite flašicama mlijeka, vina, suvim kolačima i raznobojnim trakicama.

Ove godine Mađ je ubrao i postavio na pjacu Svetog Nikole **Darko Radulović**, posljednji oženjen u mjestu. Nakon što su Mađ okitile perашke žene i djeca Radulović je stablo podigao uz zvuke i pjesmu klape *Castel Nuovo* iz Herceg Novog. Nakon toga klapa, mještani i gosti obišli su grad uz pjesmu, te svi zajedno otišli u restoran *Đardin* na bijelu kafu sa suvim kolačima – koromanima.

Nekada se Mađ kitio 1. maja duž cijelog Mediterana. Kroz Boku bi se na pontama i mandračima postavile velike grane okićene sa komadićima robe raznih boja, a u pet sati ujutro muzika bi svirala okolo.

Peraštani su 15. maj tradicionalno proslavili Zavrjetni dan u slavu pobjede svojih predaka nad Turcima 1654. godine. U sjećanje na tu pobjedu ostao je običaj *gađanja kokota*, koji simbolizira neprijatelja.

Ovogodišnji pobjednik je mještanin **Marko Lindi**, koji je dobio šugaman – peškir na kojemu je obilježena godina bitke i datum gađanja, nakon čega je pobjedonosno prošetao Perastom uz pratnju Gradske muzike Kotor.

Prethodno je na pjaci Sv. Nikole u Perastu tradi-

cionalno nastupila Bokeljska mornarica koja je odigrala Bokeljsko kolo, nakon čega je služena sveta misa koju je predvodio Kotorski biskup **mons. Ilija Janjić**.

Na centralnom perашkom trgu u večernjim satima koncert je održala splitska klapa *Contra*. Uprkos činjenici da gradska rasvijeta nije radila posjetioci su uživali u dobroj muzici.

Organizatori događaja su Društvo prijatelja grada Perasta, Mjesna zajednica Perast, Župni ured Perasta i Međunarodni festival klape Perast.

POMORSTVO U KOTORU DANAS

Ukupno 31 turistički kruzer u maju je 60 puta dolazio u Kotor. Pojedini kruzeri su ostajali u kotorskoj luci dva i više dana te su tako kruzeri ostvarili 71 boravišni dan u našem gradu. U

Kotor su u maju prvi put dolazili sljedeći kruzeri: **Azamara Pursuit**, **Mein Schiff 6**, **MSC Magnifica** i **Marella Discovery** i **Veendam**. *Azamara Pursuit* je izgrađen 2001. godine i to je sestriški brod kruzerima *Azamara Journey* i *Azamara Quest* koji su više puta dolazili u Kotor. Dug je 180,45 m, širok 25.46 m a prima 777 putnika i 380 članova posade. Megakruzer *Mein Schiff 6* (kompanija *TUI Cruises*) izgrađen je 2017. godine, dug je 295,26 m i širok 42.39 m. To je brod-blizanc klase *Blue Motion* u seriji sa još tri broda: *Mein Schiff 3*, *Mein Schiff 4*, i *Mein Schiff 5*. Prima 2.534 putnika i 1.030 članova posade. *MSC Magnifica* (kompanija *Mediterranean Shipping Company S.A.*) izgrađen je 2009. godine. Prima 2.550 putnika a opslužuje ga posada od 1027 ljudi. Dug je 293,8 m a širok 32,3 m. Povodom tzv. maiden call-a (prvog uplovljavanja) tog broda u Luku Kotor, je posjetila delegacija Luke Kotor, kompanije *Allegra* iz Bara koja je lučki agent TUI-a u Crnoj Gori, Turističke organizacije Kotor i crnogorskih pomorskih vlasti. *Marella Discovery* je kruzer od ranije poznat Kotoranima pod imenom *Splendour Of The Seas*, a pošto je pod promjenjenim imenom prvi put došao u Kotor na brodu je priređen prijem za gradske i lučke zvaničnike. **Veendam** je izgrađen 1995. godine, dug je 219 m i širok 31 m. Prima 1.350 broji 568 članova posade.

Brodovi u Kotoru u maju

Adriatica (13-17), **Artania** (1), **Athena** (1. i 24.), **Azamara Pursuit** (2. i 10.), **Celebrity Constellation** (19), **Costa Deliziosa** (3. i 10), **Costa Luminosa** (6. i 13), **Costa Riviera** (9), **Costa Victoria** (7, 14, 23. i 30), **Emerald Princess** (28), **Koningsdam** (23), **La Belle de'Adriatique** (1, 8. 15, 22. i 29), **Le Lyrial** (16, 24. i 31), **Marella Celebration** (1, 8. i 22.), **Mein Schiff 6** (29), **MSC Magnifica** (10, 17. i 25), **MSC Musica** (18), **MSC Opera** (6, 13, 20. i 27), **MSC Sinfonia** (9), **Oceana** (18), **Norwegian Star** (22. i 25), **Princess Eleganza** (3-7), **Rhapsody of the Seas** (20. i 26), **Riviera** (20. i 28), **Romantic Star** (3-7. i 22-23), **Sirena** (26), **SS Explorer** (3), **To Callisto** (29-30), **Veendam** (2. i 25), **Viking Star** (11. i 21), **Vision of the Seas** (15), **Wind Surf** (12, 19. i 29.).

Foto: S. Dabinović

Kruzer *Mein Schiff 6* na sidrištu br.2 kotorske luke, tmurnog i kišovitog 29. maja oko 14:50 sati

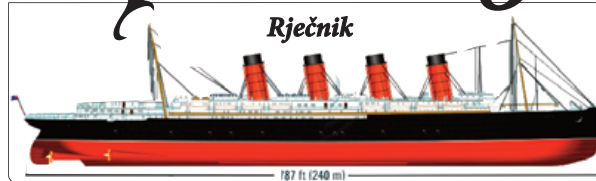
Bokeljska mornarica

TRADICIONALNO VEČE Bokeljske mornarice održano je 3. maja u svečanoj sali Poslovnog centra *Vukšić* u Radanovićima. Gostima je poželio dobrodošlicu, dobru zabavu i ugodno druženje predsjednik Upravnog odbora Mornarice **Aleksandar Dender**. Mornarica je otplesala svoje tradicionalno kolo.

UČEŠĆE U PROSLAVI ZAVJETNOG DANA U PERASTU: Bokeljska mornarica Kotor je 15. maja, kao i svake godine otkako se proslavlja Zavjetni dan Perasta, učestvovala u ovoj manifestaciji. Njom se obilježava veličanstvena pobjeda Peraštana nad Turcima, 15. maja 1954. godine. Svojim učešćem Bokeljska mornarica simbolizuje vjekovno jedinstvo i solidarnost Bokelja u svom važnim istorijskim trenucima.

TRIDESETAK učenika Osnovne škole *Savo Ilić* iz Dobrote sa svojim nastavnicima, 20. maja, ponovo su posjetili Dom Bokeljske mornarice. Njih su dočekali predsjednik Odbora za njegovanje pomorskih, kulturno-umjetničkih i ostalih tradicija Mornarice, drugi major **Saša Milošević**, i viceadmiral Mornarice **Ilija Radović** i održali im predavanje o istoriji i tradiciji najstarije organizacije pomoraca na svijetu.

Pomorstvo

RMS LUZITANIJA: Britanski preokooceanski linijski parobrod koga je 7. maja 1915. godine kraj irske obale torpedovala i potopila njemačka podmornica SM-20. Potapanje *Luzitanije* okrenulo je javno mišljenje protiv Njemačke, te je bilo jedan od glavnih razloga kasnijeg ulaska SAD u rat. Događaj se smatra drugom najpoznatijom pomorskom katastrofom nakon potonuća *Titanika*. Izgrađen je 1907. godine u brodogradilištu *John Brown & Co. Ltd*, u Clydebanku, Škotska, za kompaniju *Cunard Line*. *Luzitanija* je u to vrijeme bila najveći i najbrži brod na svijetu. Recentno otkriće municije u olupini broda otvorilo je mogućnost da je brod bio legitimni ratni cilj. Od 1.959 putnika i posade na brodu, 1.198 je poginulo, a 761 preživjelo. Olupina leži 11 km od svjetionika Old Head of Kinsale, Irska, na dubini od 140 metara.

Stari jedrenjaci

Brik *Caterina S*; Vlasnici: Sevastupolo Nikola (Trst) i Lazarović Krsto (Baošići). Kapetani broda: Lazarević Petar od 1849. do 1951. g, Lazarević Krsto od 1852. do 1854. g, Lazarević Jovan 1855. g. i Medin Stefan od 1856 do 1864. g. Autor akvarela: Raffaele Corsini,